

Микола ВЕГЕШ
м. Ужгород

ЙОСИП ДУДИКЕВИЧ – ГОЛОВА ОКРУЖНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ У ВОЛОВОМУ

До соціально-економічних перетворень по розбудові Карпатської країни включилися всі патріотичні сили краю. Не залишилися в стороні і українці Галичини, які з різних причин опинилися в 20-х роках на Закарпатті. “Срібна Земля” відкрила свої обійми всім, хто потребував притулку.

Йосип Дудикевич змушений був тікати з рідної Галичини, яку купували польські війська. Санаційний режим тримався на масових репресіях і переслідуваннях всього українського. Що стосується Й. Дудикевича, то він вже в 1918–1919 рр. активно займається політичною діяльністю. Достовірно відомо, що в цей час він був одним з помічників Президента УНР Євгена Петрушевича. Дудикевич відзначався неабиякими організаторськими здібностями, а тому не випадково, що саме йому було доручено супроводжувати закарпатську делегацію до Сигота на засідання Народної Ради. У своїх спогадах Дудикевич писав: “Ми всі перейшли до секретаря військових справ Іттовського... я познайомився ближче з моїми майбутніми товаришами подорожі, перебрався в цивільну одежу, а ввечері коло год. 7 повіз нас поїзд на Яремче, Ворохту до Ясіня... Коло 4-ої рано заїхали до Сигота”. Відбулася перша зустріч Й. Дудикевича і М. Брацайка. Ці короткі мемуарні записки є черговим доказом того, що між патріотичними силами краю і урядами ЗУНР і УНР існували тісні стосунки.

Національно-визвольні змагання українців у 1918 – на початку 1920-х років закінчилися трагічно. Чимало активних діячів цих подій емігрувало за кордон. Серед них був і д-р Й. Дудикевич. Юрист за фахом, він вибрав собі місцем осідку Марамороцину і поселився в селі Воловому (тепер смт. Міжгір’я). Працював адвокатом. Навколо Дудикевича згуртувалася ціла група української інтелігенції краю: Микола Скира, Степан Фігура, Яків Завальницький. Всі ці люди були активними просвітянами, що викликало велике обурення з боку мадяронів (антиукраїнських елементів у краї). Василь Ренджак-Донський, який був близько знайомий з Й. Дудикевичем, писав, що він “дуже часто одержував листи з погрозами: “Завтра

вечір помреш!”. Підпис завжди був один – “Чорна рука” (мадьярська)”.

В щоденнику В. Гренджі-Донського є виписки, датовані 6, 7, 8 січня 1939 р., коли він з Хуста приїхав у Волове відсвяткувати релігійні свята і зупинився в будинку Й. Дудикевича. Ці виписки є свідченням активності вихідця з Галичини: “7 січня 1939 року. Сіли ми на сани – д-ор Дудикевич, д-ор Фігура, д-ор Завальницький і я – та поїхали до Майдану на збори... Тоді, коли перед тим на збори приходило кілька одиниць (знаємо від місцевих), тепер було тут ціле село: старі і молоді, чоловіки і жінки. Деякі гляділи на нас досить байдуже, але коли рідним словом почули, що ми хочемо, селяни зразу захопилися”. До Січі записалося 43 чоловік.

Йосип Дудикевич користувався великим авторитетом серед населення. Не випадково, що його було обрано головою окружної Української Національної Ради. Він часто друкувався у пресі.

Останнім часом з’явилося чимало статей про соціально-економічне становище Карпатської України. Без сумніву, воно було нелегким. Особливо важко жилося жителям гірських районів, зокрема Волівського округу. Дудикевич 11 грудня 1938 р. у зверненні до Президії Карпатської України запропонував свій план виходу із становища, яке, на його думку, може привести до “ще гірших наслідків, як ті, що їх викликала криза 1932–33 рр.”.

Й. Дудикевич був глибоко переконаний, що позитивне вирішення проблем дасть змогу забезпечити “заробітком тисячі наших безробітних, а розбурхані уми успокоїли б і сконсолідували”.

Заслугують на увагу його статті, поміщені на сторінках “Нової свободи” (лютий–березень 1939 року, а саме: “Полонини і пасовища” (18 лютого), “Як обезпечити власників прибережних піль при сплавуванні дерева” (3 лютого), “Чого чекає Волівщина від першого Сойму Карпатської України” (7 березня). Останню працю слід розцінювати, як голос всієї Волівщини. Йосип Дудикевич пише: “В певних відокремлених випадках жадають компетентні уряди аграрної реформи.

... Дальше ходило б о техніку переведення аграрної реформи”. Дудикевич пропонував “створити на деяких землях зразкові, взірцеві гірські господарства у формі спеціальної колонії”.

Цим та багатьом іншим намірам не суджено було збутися. Вони так і залишилися на папері. Карпатська Україна була окупована

угорськими фашистами, і в різних куточках краю почалися масові арешти і розстріли. Йосипу Дудикевичу вдалося в останню мить мігрувати в Словаччину. Не важко собі уявити, що його чекало дома. По крайній мірі, поклали свої голови майже всі його соратники в справі розбудови Карпатської України. Після жахливих катувань були розстріляні Степан Фігура і Яків Завальницький. Така ж доля спіткала і особистого секретаря Дудикевича Дулку. Як склалася доля Дудикевича на міграції – невідомо.

Василь ППАШ-КОСІВСЬКИЙ
м. Рахів

СИН ВОЛІ

Степан Ключурак, 1975 р.

1995 р. громадськість Закарпаття широко відзначила 100-річчя від дня народження видатного громадсько-політичного діяча Степана Ключурака. У Рахові відбулася презентація книги про нього “Лицар волі”, яку написав українознавець з Пряшова Микола Мушинка. В Ясінях також пройшло ювілейне відзначення. У школах і закладах культури краю проведені ювілейні заходи.

В останні роки у пресі Закарпаття почало частіше з’являтися прізвище видатного діяча, вірного сина українського народу, патріота України Степана Ключурака. Його діяльність сприяла духовному, патріотичному піднесенню своїх земляків.

Степан Ключурак народився 27 лютого 1895 року в багатодітній селянській сім’ї у присілку Чорна Тиса (нині село) гуцульського селища Ясіня. Початкову освіту здобув у рідному селі, середню – в Ужгородській Мараморощ-Сигітській гімназії, а вищу – на юридичному факультеті Братиславського університету імені Я. Коменського.

У вересні 1914 року С. Ключурака покликали до австро-угорської армії, де йому присвоєно звання поручника-лейтенанта. На фронті двічі